

Stichting Landelijk
Ongedocumenteerden
Steunpunt

Betreft: Kamerbrief Complexe Casuïstiek (kst 19637-3394, 7 april 2025)
Tbv Kamerdebat 24 april 2024
22 april 2025

Inleiding

Met deze brief reageren wij, als organisatie die zich inzet voor de rechten van ongedocumenteerden, op de brief van de Minister van Asiel en Migratie over Complexe Casuïstiek bij terugkeer van mensen zonder verblijfsrecht.

1. Actueel aanbod

Afgewezen asielzoekers en andere mensen zonder verblijfsvergunning zouden Nederland eigenlijk moeten verlaten. Toch doet niet iedereen dat. Daar zijn verschillende redenen voor. Een deel van de redenen heeft te maken met de achtergrond van de betrokkenen: terugkeer blijkt in de praktijk niet zo eenvoudig.

De minister geeft aan dat er al voorzieningen zijn voor mensen die niet kunnen terugkeren. Zij noemt daarbij:

- **Hulp bij het vaststellen van identiteit en nationaliteit.** Het is moeilijk zekerheid te krijgen over iemands nationaliteit – documenten ontbreken vaak of worden niet vertrouwd, (externe) experts worden gewantrouwd, een taalanalyse bewijst niets over iemands nationaliteit. Onduidelijkheid over identiteit en nationaliteit is in de praktijk een ernstig obstakel voor terugkeer. Maar zonder zekerheid over nationaliteit of identiteit is het ook moeilijk om een andere status te krijgen zoals bijvoorbeeld uitstel van vertrek om medische redenen, verblijf als gezinslid of zelfs ‘buitenschuld’. Er is dus veel belang bij het vaststellen van de nationaliteit, ook bij de vreemdeling zelf. Helaas blijkt de DT&V daarbij vaak niet de meest behulpzame partij: slechts ongeveer de helft van de ingediende verzoeken ter vaststelling van de nationaliteit leidt tot een resultaat.
- **Verblijfsrecht bij complexe casuïstiek.** Zoals hierboven genoemd, zijn er mogelijkheden voor uitstel van vertrek om medische redenen, familieredenen en ‘buitenschuld’. Maar veel van deze procedures zijn niet makkelijk, omdat de bewijslast hoog is en vrijwel volledig bij de vreemdeling ligt. Zo is het moeilijk te bewijzen dat bepaalde zorg niet beschikbaar is in het land van herkomst, of dat er geen geld is om de zorg te betalen (zelfs niet van humanitaire fondsen), dat er een afhankelijkheidsrelatie is, of dat iemand echt geen paspoort kan krijgen.
- **Onderdak in de VBL.** Toegang tot, en vertrek uit de VBL is niet wettelijk geregeld. Het is niet duidelijk wie precies tot de VBL toegelaten worden, en voor hoe lang. Zo wordt meestal vantevoren aantoonbare medewerking aan terugkeer geëist. En als iemand eenmaal in de VBL is toegelaten, is onduidelijk tot hoe lang hij of zij mag blijven. Opstraatsetting vanuit de VBL gebeurt zelfs bij meewerkende vreemdelingen als het hen niet snel genoeg lukt om reisdocumenten te verkrijgen.
- **Meldplicht en inbewaringstelling.** Het is niet helemaal duidelijk hoe vaak meldplicht feitelijk wordt ingezet en wat de resultaten daarvan zijn. Inbewaringstelling leidt in veel gevallen niet tot daadwerkelijke terugkeer naar het land van herkomst, met uitzondering van terugkeer naar EU- of visumvrije herkomstlanden (en momenteel Algerije en Marokko)

2. Vastlopende Casuïstiek

De Minister erkent zelf ook al de obstakels bij het realiseren van de bestaande oplossingen, ze stelt namelijk: *‘Er kan sprake zijn van casussen waarbij het in het bijzonder moeilijk is en/of lang duurt om tot een oplossing te komen. Het kan zijn dat er substantiële belemmeringen zijn voor terugkeer. Dit kan bijvoorbeeld gelegen zijn in een gebrek aan medewerking van de vreemdeling of het land van herkomst, een gebrek aan documenten of medische omstandigheden. Bij deze casussen is vaak sprake van problemen die de grenzen van het vreemdelingenrechtelijke domein overschrijden en bijvoorbeeld ook raken aan het zorg- en veiligheidsdomein.’*

Als antwoord op deze problematiek verwijst de Minister naar haar collega-ministers, in plaats van zelf met oplossingen te komen. Het is echter niet duidelijk wat de minister van Binnenlandse Zaken kan bijdragen aan het vaststellen van de (buitenlandse) nationaliteit, of wat de minister van Zorg kan bijdrage aan het vaststellen van de beschikbaarheid of betaalbaarheid van zorg in het buitenland. Of wat de minister van Veiligheid kan bijdragen aan het beoordelen van geleverde inspanningen voor vertrek.

In plaats van te verwijzen naar haar collega-Ministers is het zinnvoller te kijken wat nodig is om tot oplossingen te komen. Immers, langdurig illegaal verblijf is voor niemand goed: niet voor de vreemdeling, niet voor de gemeente en niet voor de samenleving. Waar terugkeer echt niet mogelijk is, moet berust worden in het verblijf.

Als oplossingen denken we dan ook aan:

- Helderheid over **voorwaarden voor toegang tot een opvangvoorziening** en recht op voorzieningen zolang als nodig is om een oplossing te realiseren. Berusten in verblijf als een oplossing na 2 jaar niet bereikt is.
- **Samenwerking** bij het vaststellen van iemands nationaliteit, en bij het vaststellen van beschikbare medicatie en de kosten daarvan in landen van herkomst. Bewijslast niet éénzijdig bij de vreemdeling.
- Herstel van **periodiek overleg** tussen Rijkspartijen, gemeente en NGO's in het vinden van een oplossing.

Conclusie

De brief van de Minister die oplossingen zou moeten bieden voor complexe casuïstiek gaat niet in op de bestaande obstakels bij complexe casuïstiek. Integendeel: de brief verwijst complexe zaken door naar collega-ministers, terwijl zij geen enkele macht hebben om oplossingen dichterbij te brengen.

Voor daadwerkelijke oplossingen is een stabiele woonsituatie een voorwaarde, en samenwerking en vertrouwen in de hele Vreemdelingen-keten om creatieve oplossingen te realiseren. Hierin zal (weer) geïnvesteerd moeten worden.

Wij hopen dat u deze adviezen mee wil nemen in het Commissiedebat van donderdag a.s.

Met vriendelijke groet

Rian Ederveen

Stichting LOS, landelijk netwerk van hulpverleners aan mensen zonder verblijfsvergunning